

Az óvodáskori tanulási tevékenység módszertani jellemzőinek vizsgálata az 1970-es Óvodai foglalkozások Módszertanainak Programja tükrében

Varga László¹ – Borbás Mónika Livia²

¹Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar, Neveléstudományi és Pszichológiai Intézet
PhD, habil., egyetemi docens 0009-0005-8169-2030 | MTMT: 10002454

²Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Oktatás és Társadalom
Neveléstudományi Doktori Iskola 0009-0008-3139-9399 | MTMT: 10077672

KEYWORDS

- *learning*
- *learning theories*
- *preschool learning activities*
- *methods – tools*
- *kindergarten occupational branches*

ABSTRACT

Examination of the methodological characteristics of kindergarten learning activities in the light of the 1970 Methodological Programme for Kindergarten Activities | In pedagogical terms, learning is a long-term, adaptive change that takes place within a system. Based on learning theories, according to the knowledge transfer approach, the teacher transfers knowledge and information to the learners, who then acquire it. According to the demonstration-based view of learning, individuals derive their knowledge from experience. The source of learning is objective reality, while the mediators of knowledge are the effects of stimuli on the senses. In the action-based view, individuals learn from their actions. The source of learning is again objective reality, but the mediator of the learning process is action. Experience is of crucial importance in that it forms the starting point for learning and, once integrated into consciousness, constitutes knowledge. According to Körmöci (2015), learning in preschool has social, movement-based, and intellectual components. Nagy (1985) believes that learning is not exclusively direct and does not only mean the acquisition of knowledge, but also the enrichment and development of personality. Learning researchers have long been concerned with the question of how to organize children's learning in the most effective way. József Nagy believes that children should be given the opportunity to gain experience and be provided with assistance in the learning process. According to Kovács and Bakosi (2004), the quality of pedagogical skills, the professional and methodological preparedness of teachers, and the emphasis on play are of paramount importance in the learning process. The aim of our research was to explore the methodological characteristics of learning in kindergartens at that time in light of the 1970 Program of Methodology for Kindergarten Activities. The basic method of the research was source analysis. The results showed that the methods and tools used to support children's activities were relevant to contemporary preschool learning in terms of ensuring playfulness and motivation and promoting active participation.

KULCSSZAVAK

- *tanulás*
- *tanulásméletek*
- *óvodáskori tanulási tevékenység*
- *módszerek – eszközök*
- *óvodai foglalkozási ágak*

ABSZTRAKT

Pedagógiai értelmezésben a tanulás egy rendszerben bekövetkező, hosszabb távon ható, adaptív változás. A tanulásméletekből kiindulva, az ismeretátadáson alapuló nézetrendszer szerint a pedagógus a tanulónak átadja a tudást, ismereteket közöl, a tanuló pedig elsajátítja azokat. A szemléltetésen alapuló tanulási nézetrendszer értelmében az egyén a tudását a tapasztalatokból meríti. A tanulás forrását az objektív valóság képezi, míg a tudás közvetítői az érzékszervekre gyakorolt hatások, az ingerek. A cselekvésre épülő nézetrendszerben az egyén a cselekvéseiből tanul. A tanulás forrása ismételten az objektív valóság, a tanulási folyamat közvetítője viszont a cselekvés. A tapasztalatoknak döntő jelentőség tulajdonítható a tekintetben, hogy a tanulás kiindulópontjai, és a tudatba beépülve alkotják a tudást. Körmöci (2015) megfogalmazásában az óvodáskori tanulásnak szociális, mozgásra épülő és értelmi képességeket mozgató összetevői vannak. Nagy (1985) úgy véleke-

¹e-mail: varga.laszlo@uni-sopron.hu

²e-mail: borbas.monika.2020@gmail.com

Cím: H-9400 Sopron, Ferenczy J. u. 5., Hungary

Cím: H-7624 Pécs, Ifjúság útja 6. B épület, Hungary

dik, hogy a tanulás nem kizárólag direkt jellegű és nemcsak az ismeretek elsajátítását jelenti, hanem a személyiség gazdagodása, fejlődése. A tanuláskutatókat már régóta foglalkoztatja a kérdés, hogy miként lehet a legeredményesebb módon megszervezni a gyermekek tanulását. Nagy József azt vallja, hogy a gyerekek számára lehetővé kell tenni a tapasztalatok megszerzését, és segítséget kell nyújtani számukra a megismerési folyamatokhoz. Kovács és Bakosi (2004) nézetei szerint a pedagógiai képességek kvalitása, az óvónők szakmai-módszertani felkészültsége, a játék előtérbe állítása kiemelten fontosak a tanulás folyamatában. Kutatásunk célja az volt, hogy az 1970-es Óvodai foglalkozások Módszertanainak Programja tükrében feltárjuk a korabeli óvodáskori tanulás módszertani sajátosságait. A kutatás alapvető módszere a forráselemzés volt. Az eredmények rámutattak arra, hogy a gyermeki tevékenység szolgálatába állított módszerek és eszközök a játékos és motiváltság biztosításában, illetve az aktív részvételt tekintve voltak relevánsak a korabeli óvodáskori tanulási tevékenységben.

Bevezetés

Kutatásunk relevanciája abban rejlik, hogy betekintést enged az óvodáskori tanulástámogatás alapját képező azon korabeli módszertani sajátosságokba, amelyek a múlt értékeinek megőrzése mellett fontos változási pontot jelentettek a módszertani fejlesztések területén; ily módon nem hagyhatók figyelmen kívül az óvodapedagógus-képzésben. A múlt ismerete magában hordozza az újabbnál újabb módszerek, eszközök megismerésének, óvodai alkalmazásának potenciálját, melyből egyenesen következik az óvodapedagógus-képzés, a pedagógiai gyakorlat, a szaktudás folyamatos megújítására irányuló törekvések minél magasabb szintű érvényre juttatása.

Szakirodalmi áttekintés

Tanulásnak tekinthető az a folyamat, amelynek során az élőlény viselkedésében tapasztalatai hatására változás következik be. Más megközelítésben a tanulás a gyermek/tanuló produktív, aktív tevékenysége, „amely a társadalmi műveltség, tehát az elméleti és gyakorlati ismeretek, jártasságok és készségek elsajátítása, képességek kialakulása, érzelmi és akarat tulajdonságok fejlődése, a magatartás alakulása révén járul hozzá a személyiségfejlődéshez” (Körmöci, 2015, 222). Pedagógiai értelmezésben „a tanulás egy rendszerben bekövetkező, hosszabb távon ható, adaptív változás” (Nahalka, 2006, 9). Az adaptivitás alkalmazkodóképességet jelöl. A változás a rendszerben, az emberi agyban azt jelenti, hogy új struktúrák jönnek létre a korábbiak átrendeződésével, azaz az idegsejtek közötti kapcsolatok erősségének tartós megváltozásával. Az agy belső mechanizmusai által biztosított változásainak tartóssága annak köszönhető, hogy az egyén számára hasznosak, adaptívak, tehát ez tanulás. A tanulás eredményeként új vagy/és a régeből átalakított tudás birtokosai leszünk a tanulási folyamat lezárásakor (Nahalka, 2022).

A különböző tanulásfelfogásokat, tanuláselméleteket illetően Nahalka (2022) tanulmányában az ismeretátadásra, a szemléltetésre és a cselekvésre épülő paradigmákat mutatja be Hans Aebli munkássága alapján. Az ismeretátadáson alapuló nézetrendszer szerint a pedagógus a tanulók felé közvetíti, a tanulóknak átadja a tudást, ismereteket közöl, a tanuló pedig elsajátítja, átveszi azokat. A tanulás forrása tehát a „már feldolgozott, nyelvi formában rendelkezésre álló tudás” (Nahalka, 2022, 111). A szemléltetésen alapuló tanulási nézetrendszer arra épül, hogy az „ember a tudását a tapasztalatokból meríti [...] a világ üzeneteinek az érzékszervein keresztül felfogásával és elraktározásával” (Nahalka, 2022, 113). A tanulás forrását az objektív valóság képezi. Ebben a nézetrendszerben a tudás közvetítői már az érzékszervekre gyakorolt hatások, az ingerek. A cselekvésre épülő nézetrendszerben az egyén a cselekvéseiből tanul. A tanulás forrása megint csak az objektív valóság, a tanulási folyamat közvetítője viszont a cselekvés. A két utóbbi tanulásfelfogásban a tapasztalatok szerepe döntő jelentőségű abból a szempontból, hogy a tanulás kiindulópontjai, és a tudatba beépülve alkotják a tudást (Nahalka, 2022).

Körmöci (2015) megfogalmazásában az óvodáskori tanulási folyamatnak „szociális, mozgáson alapuló és az értelmi képességeket mozgató összetevői vannak” (Körmöci, 2015, 222–223). Daróczy és munkatársai (1991) értelmezésében az óvodáskori tanulás a tudás megszerzésére irányuló tevékenységrendszer, amely sajátos eszközeivel a gyermekek személyiségfejlődését szolgálja (Daróczy et al., 1991). Nagy (1985) úgy vélekedik, hogy a tanulás nem csupán direkt jellegű, és nemcsak az ismeretek elsajátítását jelenti, hanem „a képességek fejlődése, szokások kialakítása, [...] egyszerűen az egész személyiség gazdagodása, fejlődése” is (Nagy, 1985, 385). Nagy szerint a tanulás fontos forrásait képezik a tapasztalások: különféle problémahelyzetek megoldása, sokféle próbálkozás; illetve a meséken, a dramatizáláson, a bábozáson és a játékon keresztül kommunikáció (Daróczy et al., 1991). Az 1971-es központi, óvodai nevelési program (ONP) a tanulást az óvodai oktatáshoz, mint több évre terjedő folyamatához rendeli. Az óvodai oktatási folyamat alapját „az óvónő és a gyermekek együttesen, kölcsönösen is egymásra ható tevékenysége jelenti [...] a korcsoportonként tervszerűen megszervezett kötelező és kötetlen foglalkozások rendszerében” (Bakonyi & Szabadi, 1971, 141). A szervezett és a spontán megismerés szoros kölcsönhatásban állnak egymással. Utóbbi a gyerekek önként vállalt, aktív tevékenysége során valósul meg. Az óvodai oktatás tartalma, szervezeti formái és módszerei igazodnak az iskolai szakaszt megelőző életkorhoz. Legfőbb feladatai az értelmi képességek fejlesztése sokoldalú cselekedtetés közben; szóbeli megfogalmazásra készítés; a gondolkodás helyes tartalommal való megtöltése. Az oktatás óvodai jellege abban nyilvánul meg, hogy az óvónő a megismerés

rés folyamatát a gyermekek megismerési vágyára, érzelmi beállítottságára és önkéntelen figyelmére alapozva irányítja; lehetővé teszi a sok mozgást és cselekvést; biztosítja a tárgyak, jelenségek szemléletességét, sokoldalú érzékelését (Bakonyi & Szabadi, 1971).

A tanuláskutatókat már régóta foglalkoztatja a kérdés, hogy miként lehet a legeredményesebb módon megszervezni a gyermekek tanulását. Egyes nézetek szerint a gondolkodási műveletek fejlesztésére kell nagy hangsúlyt fektetni. Mások úgy vélekednek, hogy a tanulás szabályozott folyamat legyen, amelynek során a problémaalapú, cselekvő ismeretszerzésnek köszönhetően lehetővé válik a gondolkodási tevékenység sokféleségének mozgósítása. Megint mások szerint magát a tanulás folyamatát „közelebb kell vinni a gyermekek természetes cselekvésmódjaihoz” (Daróczy et al., 1991, 149). Nagy József azt vallja, hogy a gyermekek számára lehetővé kell tenni a tapasztalatok megszerzését, és segítséget kell nyújtani számukra a próbálkozásokhoz és a megismerési folyamatokhoz. A kutatók állásfoglalása értelmében nem szükséges feltétlenül mindenre megtanítani a gyermekeket, ugyanakkor hangsúlyozzák a természetes helyzetekben, konkrét tapasztalásokra épített, játékos módon elsajátított ismeretek fontosságát a fejlődési és fejlesztési lehetőségek kiaknázásával (Daróczy et al., 1991). Az eredményesség szempontjából Kovács és Bakosi (2004) kiemelik a felfedező tevékenység, a cselekvés, a játékoság, a játékos tapasztalatszerzés jelentőségét, örömet; a tevékenységek sokszínűségének érvényesülését; az empátia, a kommunikáció előtérbe kerülését; az óvónők modellértékét; a közös tevékenységek hatását, továbbá a gyermekek aktivitását, tevékenységét szabályozó módszerek megválasztását, alkalmazását. Utóbbiak kapcsán a szerzők alapvető kritériumként fogalmazzák meg a közvetlen és gyermekközei nevelői attitűdöt; a gyermeki kiteljesedés elérésének kívánalmát; a bátorítás, ösztönzés elsődlegességét; az önálló cselekvés, ismétlés, a minél többféle megoldási lehetőség biztosítását; a gyermekek érzelmeivel, problémáival, sikereivel, kudarcaival való azonosulást. A szerzőpáros rámutat arra is, hogy az eredményesség tekintetében a tevékenységek pedagógiai értéke, a pedagógiai képességek kvalitása, az óvónők szakmai-módszertani felkészültsége, és a játék előtérbe állítása kiemelt fontosságúak a tanulás folyamatában (Kovács & Bakosi, 2004).

Célok

Kutatásunk célja az volt, hogy a Művelődésügyi Minisztérium Pedagógusképző Osztálya által 1970-ben megjelentetett Óvodai foglalkozások Módszertanainak Programja tükrében feltérképezzük és illusztráljuk a korabeli óvodáskori tanulási tevékenység módszertani sajátosságait.

Kutatási kérdések

- Az óvodai foglalkozási ágak tekintetében jellemzően milyen módszerek alkalmazása segítette a korabeli óvodáskori tanulási tevékenység támogatását?
- Melyek voltak a módszercsoportokon belül előforduló gyakorlati módok, eljárások?
- Milyen korszerű eszközök szolgálták a korabeli óvodáskori tanulástámogatást?

Módszerek

A kutatás alapvető módszere a forráselemzés volt a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar irattárában fellelhető, és az oktatás-nevelés gyakorlatával összefüggésben keletkezett, elsődleges forrás felhasználása alapján. A forráselemzés olyan kutatási technika, amely a szövegben lévő tartalom feltárására irányul (Cserné Adermann & Ponyi, 2018). A források felhasználása segíti a kutatót a múltban történt események rekonstruálásában. Ebből adódóan a forráselemzés a múlthoz kapcsolódik (Kaposi & Szőke-Milinte, 2022). „A forráselemzés végső célja a szerző gondolatainak minél teljesebb megértése [...]. Az interpretáció, a szövegmegértés segítségével a kutató keresi a pedagógiai eseményeknek és az oktatási-nevelési gyakorlatnak azon összefüggéseit, amelyek [...] sokszínűen kifejezésre jutottak” (Kéri, 2001, 69–71).

Eredmények

Az óvodáskori tanulási tevékenység módszertani jellemzőire fókuszálva vizsgálatunkban arra a kérdésre kerestünk választ, hogy az egyes óvodai foglalkozási ágakon belül milyen módszerek alkalmazása segítette a korabeli óvodáskori tanulási tevékenység támogatását. A foglalkozási ágakhoz kapcsolódó módszerekről az 1. táblázat nyújt összefoglaló áttekintést.

Óvodai foglalkozási ágak	Módszerek
Irodalmi foglalkozások	Szemléltetés, mese- és vershallgatás, felolvasás vagy szabad mesélés, beszélgetés, bemutatás, mese- és versismétlés, játékos gyakorlás, bábozás, dramatizálás, árnyjáték, csoportos játék, alkotó játék, gyermekek önálló mesemondása
Matematikai foglalkozások	Összehasonlítások, becslések, mérések, párosítás, számlálás, relációk, szemléltetés, magyarázat, bemutatás, beszélgetés, manipulatív eljárások
Környezetismereti foglalkozások	Szemléltetés, beszélgetés, megfigyelés, magyarázat, gyakorlás, játék, szerepjáték
Ének-zene foglalkozások	Bemutatás, magyarázat, beszélgetés, megfigyelés, gyakorlás, ismétlés, kötetlen éneklés, népi mondókák, énekes játékok, népi játékok, bábozás, táncok
Testnevelés foglalkozások	Ismertetés, közlés, magyarázat, megfigyelés, bemutatás, hibajavítás, ismétlés, gyakorlás, gyakoroltatás, testnevelési- és mozgásos játékok, rávezető eljárások
Ábrázolás és kézimunka foglalkozások	Rajzolás, festés, mintázás, díszítőmunka, gyöngyfüzés, papírtépés, papírvágás, papírhajtogatás, varrás; értékelés, dicséret

1. táblázat – Az óvodai foglalkozási ágak módszerei – saját szerkesztés

A foglalkozási ágakon belül alkalmazott módszerek táblázatos formában történő megjelenítése nyilvánvalóvá teszi a változatos eljárások alkalmazását az óvodáskori tanulás folyamatában. A tanulást támogató módszerek közös elemeiként a szemléltetés, a magyarázat, a megfigyelés, a bemutatás, a játékok, a játékos gyakorlás, a beszélgetés, valamint az ismétlés azonosíthatók. A foglalkozási ágaknak megfelelő módszerek kiválasztása és alkalmazása feltételezi az óvónők pedagógiai tudatosságát, tervszerűségét és felelősségét, amelyek együttesen járulnak hozzá a tanulás hatékonyabbá, eredményesebbé tételéhez. A módszerek kiválasztását illetően a vizsgált Program az egyes óvodai foglalkozási ágakhoz rendelve célokat és feladatokat fogalmaz meg; meghatározza a korcsoportonkénti követelményeket és a tanulásszervezési módokat; továbbá a környezetismereti anyag korcsoportonkénti elrendezésének és az egyes témák kiválasztásának szempontjait. A fentiek alapján elmondhatjuk, hogy a Programban foglaltak iránymutatásként szolgáltak az óvónők számára a tanulási tevékenységet támogató módszerek kiválasztásában, tudatos és tervszerű felhasználásában egyaránt. Ideális esetben az óvodai foglalkozásokra épülő módszerválasztásban szerencsésen ötvöződik a fejlődéslélektani sajátosságoknak, a környezet helyi adottságainak, a gyerekek ismereteinek, fejlettségi szintjének, illetve a képességfejlesztés egyéb lehetőségeinek figyelembevétele a játékoság és fokozatosság érvényre juttatásával.

A tanulási tevékenység módszertani jellemzőinek vizsgálata során csoportosítottuk a Program által meghatározott, óvodáskori tanulást támogató módsze-

reket. A csoportosítás szempontjai a következők voltak: verbalitás, verbális kommunikáció; szemléletes bemutatás, illusztráció; a gyermekek önálló cselekvése, tevékenykedése, alkotása. A módszercsoportokat és a hozzájuk társított gyakorlati módokat és eljárásokat táblázatos formában (2. táblázat) jelenítettük meg.

Módszercsoportok	Gyakorlati módok, eljárások
Verbális módszerek	Mese- és vershallgatás, felolvasás vagy szabad mesélés, beszélgetés, mese- és versismétlés, önálló mesemondás, népi mondókák; magyarázat, ismertetés, közlés, hibajavítás, értékelés, dicséret
Szemléltető módszerek	Szemléltetés, bemutatás, megfigyelés
Gyakorlati módszerek	Játékos gyakorlás, bábozás, dramatizálás, árnyjáték, csoportos játék, alkotó játék, matematikai játékok, játék, szerepjáték, kötetlen éneklés, népi- és énekes játékok, táncok, testnevelési játékok, mozgásos játékok, rávezető eljárások, rajzolás, festés, mintázás, díszítőmunka, kézimunka

2. táblázat – Módszercsoportok és gyakorlati módok, eljárások – saját szerkesztés

A táblázatból kitűnik, hogy az óvodáskori tanulást támogató módszerek tekintetében a vizsgálat alá vont Program hangsúlyos szerepet szán a gyakorlati módszereknek, ugyanakkor a verbális módszerek is prioritást nyernek a tanulás folyamatában. A gyakorlati módszerek alkalmazását illetően a vizsgálat egyértelművé tette, hogy a foglalkozási ágakon belül előtérbe kerül a játék, a játékos tevékenykedés, a játékos formában történő gyakorlás. A gyakorlati módok, eljárások sorában foglalnak helyet a szerepjátékok (környezetismereti foglalkozások), az összehasonlítás, becslés, mérés, párosítás, számlálás (matematikai foglalkozások), a bábozás, dramatizálás, az árnyjáték, a csoportos- és alkotó játékok (irodalmi foglalkozások). Hasonlóan fontos szerepet kapnak a mozgásos játékok (testnevelés foglalkozások), a népi- és énekes játékok, a kötetlen éneklés, a gyermektánc (ének-zene foglalkozások), a rajzolás, festés, mintázás, ábrázolás, kézi- és díszítőmunka (ábrázolás és kézimunka foglalkozások). A változatos gyakorlati módszerek érvényre juttatása arra enged következtetni, hogy a játékoság és a motiváltság biztosítása az saját tevékenységen alapuló kipróbálás, megismerés, meg tapasztalás, sikerélmény örömeivel, az aktív és önkéntes részvétel fokozása a gyermekek érzelmi beállítottságára, cselekvési vágyára építve a leghatékonyabbnak bizonyulnak az ismeretek elsajátítása, gyarapítása, megszilárdítása, alkalmazása, a képességek és készségek alakulása, fejlődésük előmozdítása szempontjából.

A verbális és szemléltető módszercsoportok tanulástámogatásban betöltött szerepét vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a gyermekek számára érthető módon történő magyarázat, beszélgetés, megfigyelés, magyarázattal egybekötött bemutatás, szemléltetés jelentős értéket képviselnek. Fontosak a megértés elősegíté-

sében, az elsajátított ismeretek rendszerezésében, de hasznosak lehetnek a figyelem, az érdeklődés, a kíváncsiság felkeltésében és ébren tartásában. A tanulás folyamatának megvalósulásában az értékelés és a dicséret motiváló erővel bírnak. A helyesen megválasztott módszerek tehát alapfeltételeit képezik a hatékony és eredményes tanulásnak. A verbális módszereket illetően a Program nagy jelentőséget tulajdonít az óvodai mesélésnek, a verselésnek és mondókázásnak. A mese- és vershallgatás, a mesetémák feldolgozása, a mese és versisméltések gyakorisága, a gyerekek önálló mesemondása teret enged az értelmi képességek, az emlékezet, a képzelőerő, a szókincs, kifejezőkészség fejlődésének, fejlesztésének, az érzelmi gazdagodásnak. Következésképpen felbecsülhetetlen értékűek az óvodáskori tanulásban.

A vizsgálat tárgyát képező 1970-es Óvodai foglalkozások Módszertanainak Programja óvodai foglalkozási ágakra lebontva tartalmazza azokat a korszerű eszközöket (3. táblázat), amelyek alkalmazása nem csupán indokolt, de kívánatos is lehet a foglalkozások színesebbé és érdekesebbé tételében: a gyermekek motiválásában, a képességek és készségek alakításában és fejlesztésében.

Foglalkozási ágak	Korszerű eszközök
Irodalmi foglalkozások	• Tárgyi szemléltető eszközök: képek, bábok, képeskönyvek, árnijátékok, játékszerek • Audioeszközök: lemezjátszó, magnetofon, mesehanglemez, rádió • Vizuális eszközök: diafilm • Audiovizuális eszközök: televízió
Matematikai foglalkozások	• Manipulatív eszközök, gyermekek játékeszközei, filc- és kartonfigurák, termések, fából és műanyagból készült speciális eszközök, mágneses tábla színes lapokkal, feladatlapok
Környezetismereti foglalkozások	• Tárgyi szemléltető eszközök: képek, makettek, kitömött átlatok, levél-, termés-, kavicsgyűjtemény; diavetítő, élősa- rok • Vizuális eszközök: mozgófilm, diafilm • Audiovizuális eszközök: televízió
Ének-zene foglalkozások	• Az óvónő hangszerei: hegedű, furulya, fémcimbalom vagy metallofon, facimbalom vagy xilofon • A gyermekek hangszerei: dob, cintányér, háromszög vagy triangulum
Testnevelés foglalkozások	• Babzsák, különböző méretű színes labdák, karika, bot, kissetek, tornapad
Ábrázolás és kézimunka foglalkozások	• Rajzlapok, színes ceruzák, festékek, ecsetek, gyurma, agyag, színes papír, gyufásdoboz, termések, ragasztó, hurkapálca, tompa hegyű és nagy lyukú tű, színes fonal, olló

3. táblázat – Az óvodai foglalkozási ágak korszerű eszközei – saját szerkesztés

A tanulási tevékenységet támogató módszerekkel szoros összefüggésben álló eszközök nagyon változatos képet mutatnak. A táblázatból kiolvasható, hogy a korszerű eszközök között nagyobb arányban vannak jelen a gyermeki tevékenység szolgálatába állított eszközök (matematikai, ének-zene, testnevelés, ábrázolás és kézimunka-foglalkozások). Lényegi sajátosságuk abban rejlik, hogy közel állnak a gyerekekhez, figyelemfelkeltőek, érdekesek, önmagukban is játékra, tevékenykedésre, alkotásra, cselekvésre sarkallnak, ily módon rendkívüli jelentőséggel bírnak az óvodáskori tanulási tevékenységben. Az irodalmi és a környezetismereti foglalkozásokon szerepet kapó tárgyi szemléltető eszközök, audio-, vizuális- és audiovizuális eszközök abból a szempontból válnak jelentőssé, hogy alkalmasak az illusztrálásra, lehetővé teszik a bemutatás útján történő megismerést, segítik az információk értelmezését, kedvet ébresztenek az önálló megfigyelésekhez, és hozzájárulnak az észlelési képességek sokoldalú fejlesztéséhez.

Összegzés

Tanulmányunkban arra vállalkoztunk, hogy a rendelkezésre álló forrásanyag alapján feltárjuk a korabeli óvodáskori tanulási tevékenység módszertani jellemzőit. Kutatásunk során elsőként azt vizsgáltuk, hogy az egyes óvodai foglalkozási ágakon belül milyen módszerek szolgálták az óvodáskori tanulás támogatását. E tekintetben jól megmutatkozott a sokféle, a célokkal és feladatokkal koherens módszerhasználat, amely az óvónők tudatosságával és tervszerűségével párosulva igen hatékornak mondható az ismeretek elsajátítása, gyarapítása, megszilárdítása és alkalmazása szempontjából. A módszercsoportok és az azokhoz társított gyakorlati módok, eljárások vizsgálata nyilvánvalóvá tette a gyakorlati módszerek fokozottan hangsúlyos szerepét és jelentőségét, amelyek a játékban, a játékos tevékenységekben, a saját cselekvésen alapuló megismerésben, önmaguk kipróbálásában, a játék örömeiben és a sikerélmények megélésében nyertek prioritást. A verbális és szemléltető módszerek alkalmazásának legfontosabb szerepe a jobb megértés elősegítésében és az elsajátított ismeretek rendszerezésében vált kimutathatóvá. Az óvodai foglalkozások köré szerveződő korszerű eszközök tanulási tevékenységben betöltött helyét és szerepét vizsgálva elmondható, hogy a változatos, inspiráló eszközhasználat kiemelt jelentőséggel bírt a tanulástámogatás, a fejlődéssegítés szempontjából. A gyermeki tevékenység szolgálatába állított módszerek és eszközök a játékosság, motiváltság biztosításában, illetve az aktív részvétel tekintetében voltak relevánsak a korabeli óvodáskori tanulási tevékenységben.

Forrás

Művelődésügyi Minisztérium Pedagógusképző Osztály (1970): *Az Óvodai foglalkozások Módszertanainak Programja*. Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar Irattára. 447/1970.

Felhasznált irodalom

- Bakonyi Pálné & Szabadi Ilona (1971): *Az óvodai nevelés programja*. Budapest, Tankönyvkiadó. 291.
- Cserné Adermann Gizella & Ponyi László (2018): *Kultúrakutatás módszertani alapjai*. Lakitelek, Nemzeti Művelődési Intézet. 211., ISBN 978-963-651-518-8
- Daróczy Erzsébet, Kovács György & Krajcsovsky József (1991): *Óvodapedagógia*. Budapest, Tankönyvkiadó. 215.
- Kaposi József & Szőke-Milinte Enikő (2022): *Kutatási módszerek pedagógusjelölteknek*. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Budapest, 216., ISBN 978-963-575-044-3
- Kéri Katalin (2001): *Bevezetés a neveléstörténeti kutatások módszertanába*. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 120., ISBN 963-16-2780-2
- Kovács György & Bakosi Éva (2004): *Óvodapedagógia 1. köt. Szerzői Kiadás*, Debrecen, 227., ISBN 963-430-924-0
- Körmöci Katalin (2015): *Óvodapedagógiai kislexikon*. Flaccus, Budapest, 317., ISBN 978-615-5278-17-4
- Nagy József (1985): Mi lesz veled óvoda? *Óvodai nevelés*, 38 (11), 384–387.
- Nahalka István (2006): A tanulás pedagógiai értelmezése. In M. Nádasi Mária: *A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése. 3. köt. Hatékony tanulás*. Bölcsész Konzorcium, Budapest, 9–19., ISBN 963-970-464-4
- Nahalka István (2022): A tanulás. In Falus Iván: *A didaktika kézikönyve : Elméleti alapok a tanítás tanulásához*. Akadémiai, Budapest, 107–139., ISBN 978-963-454-842-3